

باخوانندگان

وضعیت اقتصادی و کرونا علت سفر نرفتن بسیاری از گردشگران است. یکی از روش‌ها برای جبران چنین کاهش‌هایی اجرای برنامه‌های مختلف گردشگری و تشویق مردم به سفرکردن با رعایت پروتکل‌های بهداشتی و ارائه تخفیف‌های ویژه برای جذب و ماندگاری بیشتر مسافران در مقصد سفر است.

در باستان‌شناسی به همۀ علائم و نقش‌هایی که انسان به روش‌های مختلف بر کوه‌ها یا روی تخته‌سنگ‌ها نقش می‌کند، هنر صخره‌ای گفته می‌شود که شامل سنگ‌نگاره‌ها (کنده) و رنگین‌نگاره‌ها (نقاشی) است که در ایران بسیاری از آنها را می‌توان دید که هنرشان تشریح نشده است.

با توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های خوبی که در زمینه توسعه گردشگری شامل ظرفیت‌های گردشگری تاریخی، فرهنگی، مذهبی، طبیعی و درمانی در استان فارس وجود دارد، ضرورت برنامه‌ریزی در این زمینه بیش از پیش احساس می‌شود.

غار سنگ‌شکنان جهرم که بین محلی‌ها به نام «سنگ‌اشکن» معروف است، بزرگ‌ترین غار دست‌ساز خاورمیانه و یکی از بزرگ‌ترین و زیباترین غارهای مصنوعی جهان محسوب می‌شود که متأسفانه برای بازدید گردشگران اصلاً مناسب‌سازی نشده است.

یک خبر خوب اینکه تبلیغات میدانی را از سال آینده با هماهنگی سفارت ایران در دوحه قطر آغاز خواهیم کرد و با استفاده از تمام ظرفیت‌ها نسبت به معرفی جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی و اقامتی بوشهر اقدام می‌کنیم.

این روزها فریاد بی‌صدای کلیسای چندصد ساله قلات در گوش هر دردمند طبیعت و تاریخ‌دوست این سرزمین طنین‌انداخت است که چرا به‌جای توجه به داشته‌های این روستای زیبا، آن را به سمت بیرون سوق می‌دهید؟! روستای قلات در فاصله ۳۶ کیلومتری شمال‌غرب شیراز قرار دارد و یکی از مناطق گردشگری فارس محسوب می‌شود.

هیچ‌چایی بهتر از موزه دفاع‌مقدس برای معرفی شهدا نداریم و باید در این زمینه اقدامات اساسی صورت گیرد. جزیره خارگ در دوران دفاع‌مقدس به تعداد روزهای جنگ مورد حمله قرار گرفته است، همچنین رزمندگان خارجی از جزیره نیز داشته ولی به‌خوبی شناسانده نشده است.

در هرمزگان با گذشت زمان پوشش سنتی آن همچنان در بین بانوان این استان اصالت و هویت خود را حفظ کرده است. در این استان طبق دستور استاندار وقت بنا شد که از لباس سنتی بومی در ادارات به‌عنوان لباس فرم استفاده شود که از این مورد به دلایل متعدد استقبال نشد و جای تأسف دارد.

ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی و ساخت هتل در شهرستان لارستان ضروری است. حمایت و همکاری میراث‌فرهنگی با سرمایه‌گذاران می‌تواند این هدف را زودتر محقق کند.

دو بنای تاریخی بازار قصریه و باغ نشاط لارستان نیازمند حفاظت و صیانت است. به‌طور کل هرچه بیشتر باید از اماکن و بناهای تاریخی مراقبت کرد.

در بندرعباس معبد هندوها مرمت شده و مهم‌تر از همه ساختمان کلافرنگی که در حوزه علمیه مستقر است، باید مرمت و بازسازی شود. قلعه میناب، قلعه فین، قلعه حاجی‌آباد و قلعه پرتغالی‌ها در هرمز و درنهایت قلعه بندر خمیر و خانه کاظم در بستک مهم‌ترین بناهایی هستند که به مرمت نیاز دارند.

سیاه‌چادر با ویژگی خاصی که دارد، سال‌های سال به یک صورت و طرح باقی مانده و به نظر می‌رسد در حال حاضر براساس مطالعاتی که در سطح سازمان جهانی جهانگردی انجام شده، بیش از ۱۲۰ نوع گردشگری تعریف شده داریم.

صنایع‌دستی و هنرهای سنتی بخش ارزشمندی از میراث‌فرهنگی گذشتگان است و در شرایط فعلی جامعه که مسئله بیکاری و ایجاد اشتغال مهم‌ترین دغدغه به‌شمار می‌آید، می‌تواند نقش مؤثری در اشتغال و توسعه فرهنگی، هنری و اقتصادی داشته باشد.

یکی از پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های خوب روستایی در شهرستان گناوه تنوع صنایع‌دستی است که اداره میراث‌فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری آموزش این رشته‌ها را در دستور کار دارد اما نیازمند همکاری بخش خصوصی است.

این آب‌انبار است یا دهان شیر؟

آب‌انبار «دهان شیر» از بناهای قدیمی و زیبای لار است که در شرق ورودی بازار آن قرار دارد. در لارستان ۴ دهان شیر بزرگ وجود داشته که در حال حاضر دو عدد از آنها، یکی دهان شیر بازار و دیگری دهان شیر حاج‌غلامرضا معتد پانچ‌جاست. قدمت آب‌انبار دهان شیر لار به دوران صفویه بازمی‌گردد و به دلیل اینکه در زبان لاری به لوله‌کشی آب و شیر آب نصب‌شده بر آن به اختصار شیر می‌گویند، به دهان شیر معروف شده است. وجه‌تسمیه این آب‌انبار به دهان شیر بدان جهت بوده که لوله‌ای سنگی به شکل سر شیر داشته که از دهان آن آب خارج می‌شده است. «دهان شیر» یکی از بناهای زیبا و قدیمی لار است که در سمت شرقی ورودی بازار و در مجاورت «بیر پنهان» ساخته شده است. بزرگ‌ترین دهان شیر لارستان مربوط به دهان شیر قنبریگی بود. آب‌انبار «دهان شیر» ۱۹ مرداد ۱۳۸۴ به شماره ۱۲۷۰۳ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسید.

شاید بخواهید از گهواره‌های دیدن کنید که در آن خواب به چشم نمی‌آید. در این گهواره رازدار چه خبرهایی است؟! چه تناقض عجیب و زیبایی بین این اسم و کاربرد معمولی که ما از آن سراغ داریم، وجود دارد! «گهواره دید» (گهپانه دید) چهارطاقی است با چهار ستون که بر فراز آن گنبدی مخروطی‌شکل با طول و عرض ۴ در ۴ متر از جنس سنگ و ساروج قرار گرفته است. به گزارش ایران هتل، گهواره دید به گنبد عضد (گهواره زید) نیز مشهور است. البته به آن «گهواره دیو» هم گفته می‌شود که تحریف شده، ولی در واقع همان گهواره دید است. این بنا در دوره دیلمیان ساخته شده و در قلعه کوه شرقی دروازه قرآن شیراز، سمت چپ تنگ الله‌اکبر قرار دارد. بنای کلی این گهواره شبیه معماری بناهای دوره ساسانی است. چهار درگاه در چهار ضلع این بنا وجود دارد. طول و عرض هر ضلع ۴ متر و ارتفاع آنها ۳ متر و ارتفاع گنبد نیز ۳/۵ متر است. دلیل ساخته‌شدن این چهارطاقی روی قلعه کوه، تأسیس مکانی برای دیدبانی

و خبررسانی بوده است. برای پیام‌رسانی‌های فوری و مهم، نشانه‌هایی مانند تابش نور آینه، دود، بوق و شیپور به‌کار می‌بردند و در شب با روشن کردن آتش به برج‌های دیگر خبررسانی می‌کردند. از این طریق جایگاه سربازان و دیدبانان بوده است. این بنا در سال ۱۳۵۲ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسید. از گهواره دید تمام شهر شیراز قابل مشاهده است. چند سال پیش در کنار آن، بنای قبور شهدای گننام توسط سازمان بسیج سپاه پاسداران ساخته شد. صبح‌های جمعه گروه‌های مذهبی برای خواندن دعای نده به این محل می‌روند. در حال حاضر نیز اطراف آن درختکاری شده و مکان بسیار زیبا و مناسبی برای گردشگری است. برای رفتن و رسیدن به گهواره دید باید از پلکان سیمانی پارک کوهپایه عبور کرد.

این پارک در سینه‌کش کوه ساخته شده و به همین دلیل به آن کوهپایه می‌گویند. دورتادور آن غرفه‌های نارنجی‌رنگ است و

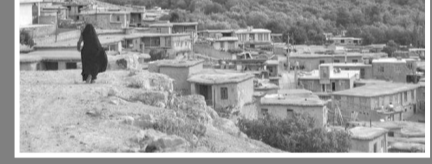
در این گهواره خواب به چشمتان نمی‌آید

به آن پارک نارنجی‌پوش هم گفته می‌شود. این غرفه‌ها بیشتر برای فروش مواد خوراکی است. سمت دیگر پارک وسایل بازی مانند قطار کودکان، استخر توپ، سینما سه‌بعدی و... وجود دارد و سمت دیگر وسایل ورزشی و به واسطه همین وسایل متنوع ورزشی و برخورداری از طبیعتی زیبا و هوایی پاک برخی صبح‌ها ورزش گروهی در این مکان برگزار می‌شود. به دلیل جغرافیای خاص این پارک و محاصره آن توسط بناهای تاریخی اگر با دقت در آن قدم بزنید و در حس‌وحالی که تجربه می‌کنید، غرق شوید، متوجه تفاوت عمده آن با سایر پارک‌ها خواهید شد. ضمناً می‌توان در این پارک، هم از مزیت نشستن روی چمن‌های بسیار سبز و تازه بهره‌مند شد و هم پله‌نوردی کرد تا به گهواره دید رسید.

دلیل ساخته‌شدن چهارطاقی «گهواره دید» روی قلعه کوه، تأسیس مکانی برای دیدبانی و خبررسانی بوده است.

زمان مناسب برای بازدید از این مکان، فصل پاییز است. به این دلیل که هوا بسیار مطبوع و لطیف و مناظر به واسطه رنگ برگ درختان بسیار زیباست.

دشتک و خانه‌های خشت و گلی

پشم گوسفند از محصولات دامی آن است. پرورش زنبور عسل و تولید عسل به روش جدید و سنتی نیز رواج دارد. روستای دشتک در محدوده کوهستانی استقرار یافته و بافت کالبدی آن به تبعیت از شیب محل استقرار، به صورت پلکانی شکل گرفته است. شبکه معابر روستا به‌عنوان شریان ارتباطی از الگوی نامنظم بر مبنای نیاز مردم و محدودیت‌های توپوگرافی شکل گرفته‌اند و غالب معابر به‌صورت پیچ‌درپیچ، نامنظم و کم‌عرض است. خانه‌های قدیمی روستا از سنگ، خشت و گل ساخته شده و با چینی پلکانی خود جلوه زیبایی به روستا داده‌اند.

روستای کوهستانی دشتک، با اقلیم معتدل، پوشش جنگلی، باغات وسیع، چشمه‌ساران فراوان، آبشارهای زیبا و مناظر و چشم‌اندازهای دل‌نواز، به‌ویژه در فصول بهار و تابستان، فضای بسیار جذابی را برای بیننده فراهم می‌آورد. معماری پلکانی روستای دشتک جلوه بسیار چشمگیری به آن بخشیده است که بیننده خوش‌ذوق را به تحسین وا می‌دارد.

جواد خرم‌آبادی / موسیقی استان فارس از گونه موسیقی‌های مستقل نسبت به دیگر استان‌ها به‌شمار می‌رود و مانند دیگر استان‌ها دارای متر معین و متر آزاد است. موسیقی‌های شمال و شمال‌غرب فارس متری آزاد دارند و بیشتر به موسیقی‌های قشقایی و بختیاری شبیه هستند، اما موسیقی‌های بخش جنوبی فارس به‌مقام‌های دشتی و دشتستانی شیوه‌ت داشته و این به دلیل نزدیکی جغرافیایی است. موسیقی‌های استان فارس که متری معین دارند، عمدتاً دارای اشعار دل‌انگیزی هستند و مضامین آنها توصیفی و عاشقانه است. از عمده‌ترین مراکز رواج ترانه‌های فارس می‌توان به فیروزآباد، فسا، جهرم و اصطهبانات اشاره کرد. سازهای موسیقی محلی استان فارس عبارت‌اند از:

کرنه: این ساز شباهت زیادی به سورنا دارد، با این تفاوت که دهانه آن گشادتر و طولش بلندتر است. همچنین صدای آن از سورنا بهتر بوده و بیشتر حالت خیره‌نده دارد.

سورنا: این ساز نوعی ساز بادی است و در مراسم جمعی استان فارس کاربرد دارد.

نی چفت یا دو نای: این ساز نوع دیگری از ساز بادی است که در استان فارس رواج دارد.

نی‌بک: نی کوتاهی است که در بین عشایر و به‌خصوص راهنمایان کاروان‌ها و شتربانان معمول است.

سه‌تاره: این ساز زهی بین عشایر استان فارس رایج است و مسلماً بیشتر شما با نام آن آشنایی دارید.

تار: این ساز در میان مردم ایلات فارس به‌خصوص ایلات شمال‌غربی رایج است.

کمانچه: این ساز در برخی از ایلات استان فارس به‌خصوص ایلاتی که با قشقایی‌ها رابطه نزدیک دارند، رایج است.

تنبک: شیراز از شهرهایی است که به ساختن این ساز شهرت دارد؛ سازی که مانند دهل ضربتی است.

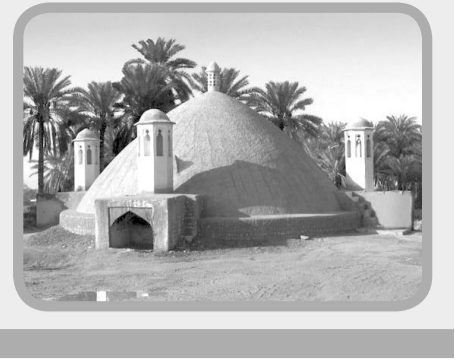
دایره: این ساز مانند تنبک ضربتی است و از نوع ساز ضربی چوبانی استان فارس به‌شمار می‌آید.

نقاره: از دو کاسه بزرگ و کوچک تشکیل شده است که روی دهانه آنها پوست می‌کشند و با طناب محکم می‌کنند. نقاره با دو قطعه چوب ناخته می‌شود و ساز ضربی همراهی‌کننده سورناست.

دهل: این نوع ساز، همراهی‌کننده سورناست و مانند بیشتر مناطق ایران، علاوه‌بر نقش خبری، نقش همراهی‌کننده در رقص‌های جمعی دارد.

روستای دشتک از توابع بخش ایرج شهرستان مرودشت، در تنگه کوه دشتک در شمال دشت درودزن قرار دارد. ارتفاع این روستا از سطح دریا ۲ هزار و ۴۰۰ متر و آب‌وهوای آن در بهار و تابستان معتدل و در پاییز و زمستان سرد است. دشتک یکی از قدیمی‌ترین روستاهای استان فارس محسوب می‌شود و به لحاظ استقرار در دشتی کوچک، به نام «دشتک» معروف شده‌است. به گزارش تابناک، بقایای آثاری از دوره هخامنشیان در روستای دشتک به‌جا مانده و تاریخ شکل‌گیری آن براساس سنگ‌نوشته‌های گورستان قدیمی‌اش، به قرن هفتم قمری مربوط می‌شود. مردم روستای دشتک به زبان فارسی و به لهجه دشتکی صحبت می‌کنند و مسلمان و پیرو مذهب شیعه جعفری هستند. فعالیت اکثر مردم این روستا، باغداری و دامداری است. گروهی نیز به فعالیت‌های خدماتی و تولید صنایع‌دستی ازجمله گیوه‌دوزی، قالی‌بافی و گل‌بافی می‌پردازند. محصولات باغی روستا شامل گردو، انگور، انار، بادام و گوشت می‌شود و فراورده‌های لبنی و

آواز دهل شنیدن از فارس خوش است!

مسجدی که نذر پسر اتابک است

مهدی داوری / مسجد شهدا، مسجد نو و مسجد جامع جدید، همه اسم‌هایی هستند برای مسجدی که اتابک سعدبن زنگی در شیراز آن را بنا نهاد. مسجدی که به خاطر یک نذر ساخته شد، حالا بزرگ‌ترین مسجد ایران است. این بنا در سال ۱۳۱۰ در فهرست آثار ملی ثبت شد.

تاریخچه ساخت

تاریخ ساخت دقیق مسجد اتابک مشخص نیست. بعضی تاریخ ساخت آن را سال ۵۹۰ هجری قمری و برخی دیگر بین سال‌های ۵۹۷ تا ۶۱۵ هجری قمری عنوان کرده‌اند، اما همه، دلیل ساخت را یک چیز عنوان می‌کنند. زمانی که پسر اتابک در بستر بیماری قرار می‌گیرد، او نذر می‌کند اگر سپهرش از بیماری رهایی یابد، خانه‌اش را به مسجد تبدیل کند. همین اتفاق هم می‌افتد و اتابک مسجدی به مساحت ۲۰ هزار متر مربع معادل دو هکتار می‌سازد. این مسجد ابتدا به مسجد اتابکی معروف بود و به مرور از آن با عنوان مسجد نو یاد شده است. دلیل این نام‌گذاری به خاطر قدمت بیشتر مسجد عتیق است. به همین خاطر از لحاظ تاریخی، این مسجد پس از مسجد عتیق بیشترین اهمیت را دارد.

بازسازی

مسجد اتابک تا به‌حال در سال‌های مختلف به دلایل متعدد مثل زلزله یا فرسودگی نیازمند بازسازی و مرمت بوده، به همین دلیل تقریباً هیچ اثری از بنای اولیه آن که توسط اتابک ساخته شده، باقی نمانده است. تعداد این مرمت‌ها و بازسازی‌ها را تا شش مرتبه نیز ذکر کرده‌اند که مهم‌ترین آن توسط حاجی میرزا علی‌اکبر قوام‌الملک شیرازی صورت گرفته است.

در سال ۱۲۶۹ تقریباً تمامی بنای مسجد به جز قسمت‌های خاصی، کاملاً تخریب شده است. در سال‌های پس از انقلاب اسلامی، این مسجد به دلیل مساحت زیاد و نزدیکی به آرامگاه حضرت احمدبن موسی شاهچراغ(ع) به‌عنوان محل برگزاری نماز جمعه مورد استفاده قرار گرفت، اما طی سال‌های بعد با ساخت شبستان امام‌خینی(ره) حرم مطهر حضرت شاهچراغ(ع)، نماز جمعه به این شبستان انتقال یافت. همچنین آخرین بازسازی در سال ۹۱ توسط میراث‌فرهنگی انجام شد.

مشخصات بنا

مسجد اتابک یک صحن بزرگ در مرکز دارد که ایوان‌ها و رواق‌های متعددی اطراف آن قرار گرفته‌اند. این مسجد همچنین چهار ورودی از چهار جهت دارد که باعث می‌شود دسترسی بسیار آسانی به داخل آن وجود داشته باشد. افراد پس از عبور از رواق‌ها و دالان‌ها مستقیم به صحن مرکزی می‌رسند. تمام ورودی‌ها کاشی‌کاری شده‌اند که البته قدمت زیادی ندارند و در چند دهه اخیر ساخته شده‌اند.